

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 22. ФЕБРУАРА 1896.

РОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 28.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по tabaka. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАДА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ТОРЂЕВИЋА.

(Свршетак.)

Сам имао да кажем о београдском позоришту.

На реду је да кажем коју и о новосадском. Ту ћу бити много краћи.

Ово позориште, под управом Антонија Хаџића, представља нам сасвим другу слику, супротну оној првој. За ових двадесет и седам прохујалих година, откако је подела извршена, новосадско позориште одржало се у пркос много незгоднијем положају, у ком је било према београдском. Ма да је и новосадско позориште било у непрестаним кризама и неприликама; ма да није имало ни од државе, ни од народа сталну и сигурну помоћ; ма да је положај његов из године у годину све тежи и тежи бивао, колико због све већег и већег утицаја државне власти, која према њему не беше најбоље расположена, — толико због све већих и већих претензија, а једно све веће и веће индоленције од стране самог народа, који је некад много мање тражио од позоришта, а много више чинио за позориште, него што тражи и чини сад; који је некад и у бољим материјалним приликама и на странке још непоцетан био; — покрај свега тога онострано Српство с утешком и поносом сме рећи, да се њихово позориште и у тако тешким приликама одржало, и да тамо никад ни говора није било о затварању њиховог позоришта; док смо ми ово наше и покрај државне помоћи и покрај свега тога, што смо били у својој земљи господари и сами своје среће ковачи, одмах у почетку, ипуних пет година од његова постанка, затворили!

Тако је!

Новосадско се позориште одржало. Али се оно не само одржало, него је и напредо-

вало. Оно је расло, али не готовански с поља, привлачећи себи готове глумачке снаге са стране, давањем већих плати, (јер су му и новчана средства за тако што била недовољна); већ органским развијањем изнутра, непрекидним спремањем и усавршавањем нових и нових глумачких снага, које су одгајиване у народном духу, а вежбаше у чистом, правилно акцентованом српском пгговору и у природној, од утицаја немачке глумачке школе еманциписаној игри и декламацији.

Таким је начином новосадско позориште постало оно, што је требало да постане београдско позориште. Постало је расадником позоришне вештине и за себе и за друге. Узмимо само у рачун, колико је добрих чланова дао Нови Сад Београду и Загребу, а колико Београд и Загреб Новоме Саду, па ће се видети, чија ће страна на вази претегнути!

Али овако произвођење и васпитавање нових глумачких снага не постизава се крутим канцелариским бирократизмом, него живим, личним, концептрујућим учешћем управитељевим у свим радовима, који су код нас Београђана вазда били поцељани на изоловане радове драматургове, радове разних редитеља, радове књижевно-уметничких одбора, и на рад бирократског управитеља. Сваки је радно сам за се; а онај, који требаше да буде душа свему, да буде конац, који се кроз све листове провлачи и не да књизи да се распадне, који требаше да буде свуда присутан, свуда да суделује и помаже, свему раду импулс даје и све засебне радове у међусобну хармонију доводи; — онај код нас не беше раденик, већ господин, који је само кад и кад, као гост, и више форме ради сплавио на позорницу, а иначе седео у

канцеларији и издавао писмена решења под званичном нумером.

Ту, и само ту лежи узрок, зашто су Новосађани били устанци, а ми гостовани; за што смо ми само „мењали интенданте“ и остади на једном месту, а они и без бирократског апарате, без канцеларија, без господе и „ексцеленцијаша“ стварали читаве глумачке нараштаје!

А коме припада хвала и слава за све ово?

Припада прво појединим тамошњим родољубима, који су и у најтежим приликама с покртвовањем и самопрегоревањем притицали у помоћ своме позоришту; припада њиховој свесној и патриотској журналистици; припада члановима њихове позоришне дружине, који нису шtedeli труда, да се у свакој прилици покажу као већни синови свога напађеног народа, као одушевљени апостоли народне мисли; припада и главном и свима помесним одборима, који су брод народнога позоришта напором свих својих сила спроводили, да се не разбије о стење пакости, и не наследне на прудове немарности;

Али највећа и хвала и слава припада ономе, који за ових двадесет и седам година није ни за тренут из вида пустиво своје омпењено чедо, који га је као брижна мајка још од колевке одуљао и однеговао, који га је као Атлас на својим раменима носио, мудрим га саветима руководио, неуморним радом потпомагао, њему за љубав нуђене му угледне положаје одбијао, од непријатељских стрела својим га грудима заклањао, понашајући се према чла-

новима као благ и правичан старешина, као брижљив отац, као мудар и искусан учитељ! И да му не споменем длично име, знам да сте га већ сви погодили!

Јесте, врли Тоно, Теби у првом реду припада хвала и слава за све ово, чиме си свој љубљени народ задужно!

Али међу свим твојим дужницима највећма си задужно мене, свога старог пријатеља, и мене јако боли, што осећам, да Ти се не могу одужити.

Твоја скромна душа готова је, да то порече; за то Те морам потсетити на прошле године.

Сети се само године 1864., кад сам под теретом домаће жалости и јавних брига клацао, и кад ме је само твоја пријатељска рука подржавала да не клонем. Онда сам видeo, да умен у мом срцу читати, ма да су ми уста оловом туге и бриге заливена била.

Сети се пријатељске услуге, који си ми учили 1868., кад сп из мојих руку примио драгоцен аманет, који нисам могао дуже у својим рукама задржати, и који сам у твоје руке спокојно положио, јер сам знао, у чије га руке полажем, и да ће у твојим рукама боље бити сачуван, него да је у мојим остао!

Ти си онда био можда једни, који се ниси каменом бацао на мене; а овамо Ти си био једни, који си на то права имао.

Хвала Ти на овоме, драги пријатељу!*)

*) Надамо се, да нам не ће замерити наш поштовани пријатељ, што смо из „Грађе“ му изоставили нека места, која се лично тичу уредника овога листа.

у

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Фабрицијусова ћерка“, позоришна игра у 3 чина, написао А. Вилбрандт, превео Ј. Гричић; приказана дне 17. фебруара 1896.)

Немачки песник Адолф Вилбрандт, који је неко време био, као Дивгелстедтов наследник, артистички директор бечког дворског позоришта, позват је и поновно одликован као врсттан писац класично писаних новела и романа и као особито плодан драмски песник. Критичари му приговарају, да у неким драмама очевидно иде

за спољашњим позоришним ефектом. Свакако је истина, да је особито склон, да тражи за своје комаде јаке душевне афекте, и да његов драмски рад не штеди живаца позоришне публике.

И у комаду: „Die Tochter des Herrn Fabritius“, који је г. 1879. написао, прта се елементарни сукоб жестоких афеката у души младе жене између љубави према својој и свога јединца судбини и између детиње љубави према свому дифамираном и унесрећеном оцу. И у том комаду имаде призора, који жестоко потребају душу и нехотице маме сузе на очи; тако,

да нам на крају чисто одлане, када видимо детињу љубав као победницу.

Писац је без сумње и сам осећао, да треба ту целу скalu пајајачих афеката ублажити са вешто макар и усилена хумора, како га заступају споредна лица: Волмутовица (гђа Добриновићка) и пијани слуга Демлер (г. Добриновић). Нама се чини, да му је једва за руком пошло, брњавашћу старе Волмутовице и невероватном комиком вечно пијаног старог слуге постићи, што је хтео, умерити прежестоки утисак страшног сукоба најјачих душевних афеката.

Осим естетско-психолошке задаће била је писцу на уму без сумње и реклами за покрет за јадне отпуштенике из дуготрајне робије, како се тај хуманитарни покрет по све оправдано све вишег размахује у нашем тобоже хуманитарном времену. И ту шортска афектација тога покрета стиче потпору у природном нагону детиње љубави, баш онда, када се требало бојати, да ће се теорија разбити о прозу реалнога живота. Истом племенита, алемантерном природном силом манифестирана љубав кћери Агате (гђа Лукићка) према свому унесрећеном оцу Фабрицијусу (г. Ружић) дала је животворну моћ хуманитарности и заузимању творничара Ролфа (г. Спасић) за беднике и страдалнике.

О игри можемо се само похвално изразити. Речемо ли, да је г. Ружићу Фабрицијус једна од његових ремек-улога, мислимо, да не требамо више рећи. И гђа Ружићка придржала је своју стару улогу Иде Рајнхолдовиће и интерпретирала је по обичају достојно.

Нарочито смо пратили игру гђе Лукићке и г. Спасића, и морамо управи честитати, да је овом новом поделом улога зајамчила тому комаду трајан успех на нашој позорници. Игра гђе Лукићке сведочи њен лепи дар и признања вредни мар за интерпретисање осећаја несрћем прогоњене жене са племеничким срцем и топлим, јаким осећјима. Она је за такове улоге као створена.

Г. Спасићу мора свако признати, да је очевидно од дана на дан све бољи и напреднији. Свакому је јасно, да он са љубављу улаже сва своја мар и лепи дар у проучавање својих многих улога, и да је на путу, да постане: „point d' attraction“ у нашој позоришној дружини. Његово приказивање творничара Ролфа било је, управо како треба, дистингвирано и промишљено.

Своје сувишне, усилјене улоге противујаше г. Добриновић и гђа Добриновићка познатом својом вештином. Било би нам, дакако, драже, да писац није слугу Демлера жигосао као доста несалонску древну пијаницу. Глумац треба да поправи донекле ту пишчеву очевидну тежњу за спољашњим, бинским ефектом, а то је г. Добриновић и учинио. — Г. Васиљевић је добро удео своју улогу истражног судије.

Нарочито нам је похвалити малога Д. Тодосића, који се тако сигурно и вољно креће на позорници и говори тако јасно и сигурно, као да још и не слути, како ли је мукотрпан у нашим приликама живот глумачки.

Кућа је, дакако, могла бити много пунија.
J. Хр.

ПОЗОРИШТЕ.

(Није га добро разумео). За време пробе приђе редитељ неком глумцу, па кад види како се сва запурио, разбарушио, зашкиљио очима, рекне му:

- Шта је вама?
- Ништа, господине!
- Како ништа! Ви сте опет пијани!
- Пијан? Зар ја! Ни-и-сам!
- Шта нисте! Сад ћу ја отићи г. управитељу и казати му све. Он ће вам већ показати како се пије!

— Па нека покаже! Не може он мене никад достићи! Ја ово практикујем већ петнаест година!

(Осамдесетгодишњица „Севиљског берберина“.) 16. о. м. навршило се пуних 80 година, од како је први пут певая Росинијев „Севиљски берберин“. Пошто је тога дана имало престати право власништва те опере, то је краљ Умберто издао декрет, којим се то право на две године продужује, да би могла Росинијева конзерватарија у Песару, која је власник те опере, и на даље уживати приход од те неумрле радње. Управитељ песарске консерваторије сада је Пијетро Маскањи. Уз Мозартова „Дон Хуана“, Росинијев је „Севиљски берберин“ једина опера, која се преко 80 година трајно одржала на репертоару, па је шта више и наткрилила „Дон Хуана“, јер се овај само ретко кад где пева, док се берберин сваке сезоне пева на много места.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО

33. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 19.

У Новоме Саду, у четвртак 22. фебруара (5. марта) 1896:

Р И Ђ О К О С А.

Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ш. Лукачи, превео Ђ. П., музика од Еркла.
Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Шајговица, богата удовица	Д. Ружићка.
Андраш,	Спасић.
Ферко,	Марковић.
Кесеги, газда у селу	Лукић.
Баллит, његов син	Васиљевић.
Агнешка Богљарева	С. Вујићка.
Жофпка, њена кћи	З. Ђуришићева.
Ката Горопад	Г. З. Теодосијевићка.
Јано, гајдаш у селу	Добриновић.

Боришка,	младе удовице	— Т. Лукићка.
Јулча,		С. Бакаловићка.
Миша, Катин деда		Филиповић.
Богљаш,		Душановић.
Губали,		Миловановић.
Фонтош,	сељаци	Тодосић.
Поздорјан,		Стефановић.
Чахоњи,		Поповић.
Шарика, у служби код Агнешке		
Богљареве		М. Тодосићка.

Сељаци и сељанке.

Гђа Зорка Теодосијевићка, члан кр. српског народног позоришта у Београду, као гост
у насловној улози.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковнице свираче ове комаде: 1. „Српски марш“, од
Шуберта. — 2. „Потпур“, од Конжака. — 3. „Heimliche Liebe“. Гавота, од Реша.

У суботу 24. фебруара (7. марта): „Марија кћи пуковнице“. Шаљива игра у 3 чина, с
певањем, музика од Доницетија. (Гђа Зорка Теодосијевићка у насловној улози као гост.)

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после
подне и после на каси.

Болуј: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић Ђ. Душановићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₂ сахата.